

Szinyei Merse Pál (1845-1920)

Patak, 1883/94.
Olaj, vászon, 37x56,5 cm
Jelezve balra lent:
Szinyei Merse Pál 1894.

VÉDETT

- Kiállítva:**
- Téli kiállítás, Múcsarnok 1894/95. 143. számon (*Tájkép* címmel)
  - Ezredéves kiállítás, Múcsarnok 1896. 801. számon
  - Szinyei Merse Pál kiállítása, Nemzeti Szalon 1905. 90. számon
  - Szinyei Merse Pál és köre, Magyar Nemzeti Galéria 1990. (katalógus 14. oldal)

- Reprodukálva:**
- Vasárnapi Újság 1905. 35. oldal
  - Könyves Kálmán műlap
  - Malonyay Dezső: Szinyei Merse Pál. Budapest, 1910. 72. oldal
  - Pataky Dénes: Szinyei Merse Pál. Budapest, 1964. 17. oldal
  - Végvári Lajos: Szinyei Merse Pál. Budapest, 1986. 63. számon
  - Szinyei Merse Anna: Szinyei Merse Pál élete és művészete. Budapest, 1990. 175. kép (és oeuvre-katalógus 147. kép)

Kikiáltási ár: 15 000 000 Ft

Szinyei Merse Pál: *Patak* tanulmány, 1883. Olaj, vászon, 37,5x57 cm.

Vízparti tájak

Szinyei Merse Pál festészetében mindig jelentős szerepet játszott a tájábrázolás. Müncheni korszakában, majd 1873-as hazatelepése után is elsősorban az ember és a természet harmonikus kapcsolatának visszaadására törekedett, így szűken vett tájképet akkoriban főleg tanulmány jelleggel festett. Ez történt 1883 tavaszán is, amikor a *Pacsirta* című alkotását eredményező egyéves bécsi tartózkodás után immár végleg hazatért a Felvidékre. Korábban Münchenben, a starnbergi tónál szokott volt festeni, Jernyén pedig a falut átszelő patak lett kedvelt kép tárgya. Szinyei korán észrevette, hogy a fények villódzásával, tükröződésével telített vízparti tájak párás levegője lazább, könnyedebb festésmódot tesz lehetővé, így ilyenkor bátrabban alkalmazhatta plein-air megfigyeléseit.

Előzmény és változat

A Jernyére érkezését követően felvázolt *Patak* tanulmány egyike ilyen oldott jellegű műveinek. Majd a vízfolyás kanyarulatánál kezdett újabb tájképbe, mely *Patak* címen ismert a szakirodalomban. A *Patak* tanulmány csupán előzményének tekinthető, hiszen más tájkívágás, más kompozíció és főként más színhangulat jellemzi. Míg ezt a puha ezüstsziürkék, a tavaszi nedves tájék tartozékai jellemzik és sehol egy részlet, vagy keményebb rajzolat, addig a második, itt kiállított képen a kevésbé párás nyári atmoszféra tiszta, éles levegőjében pontosabban értelmezett formavilág érvényesül annak ellenére, hogy szintén nagyvonalúan összefogott, ugyanakkor az egyes fajok botanikai jellemzőire is utalni képes ábrázolásmódról van szó. Egy négyzet alakú, alacsonyabb horizontú kompozíció lehetősége is felmerült a művészen, erről egy lakonikus ceruzarajz tanúskodik (reprodukálva Szinyei 1990. 117. kép).

Kompozíció

A rajzvázlat középpontjában egy vízbe lépő, szoknyáját emelő nő hosszúnyelű gereblyét tart a vállán. Ez adta át később a kissé oldalra eltolt, ugyanakkor továbbra is domináló helyét az olajkép nagy batyus parasztasszonyának. A patak ívének fókuszában való elhelyezése megelőlegezi a későbbi pipacsos tájak, főként a *Pipacs a mezőn* (1902, MNG) kompozíciós megoldását.

Félbehagyott és később befejezett képek

1883 nyarán Szinyei Merse a *Patak* nak csak a tájképi részét festette meg, ugyanúgy, ahogyan egy évvel később az *Oculi* című képével történt. Csupán a támadó kritikák és az értetlen környezet miatti meghasonlás és festői tétlenség évtizede után, 1894-ben volt kedve emberalakkal kiegészíteni ezeket a kompozíciókat. Hogy mennyire eredményesen, azt az is bizonyítja, hogy mindkét festmény azonnal elkelt a Múcsarnok az évi téli tárlatán, sőt a millenniumi kiállításra is bekerültek. Hasonló sorsra jutott a *Hóolvadás* is: ahhoz az égboltot festette meg tíz év múlva. A képi egység mindezek ellenére az összes említett festményen töretlen. A szignók is a befejezés alkalmával kerültek a képekre, az akkori dátumokkal.

(z.n.)

